

L'estendard de Sant Ot. Restauració

Rosa Maria Martín i Ros

Museu Tèxtil i d'Indumentària de Barcelona, núm. inv. 49.422. Adquirit a la Catedral de la Seu de la Seu d'Urgell el 1918.

Mesures:

- 105 cm alçada total.
- 62,4 cm alçada del rectangle superior.
- 69 cm amplada total i, per tant, del rectangle superior.
- 46 cm alçada aproximada del gallardet central.
- 19,4 cm amplada màxima del gallardet central.
- 39/40 cm llargada dels gallardets laterals.
- 18,4 cm amplada màxima dels gallardets laterals..

Va ésser trobat en un reliquiari de l'altar del bisbe sant Ot, (1095-1122), de la catedral d'Urgell.

Consta d'una part superior, de forma rectangular, on hi ha el Pantocrator o Maiestas Domini, assegut en un tro, revestit amb la túnica i mantell acabats amb franja perlada, a la mà esquerra porta el llibre de la sabiduria i beneeix amb la dreta, tot sostenint amb dos dits l'orbe. És envoltat per la mandoria perlada. A cada un dels costats, superior i inferior de la mandoria, hi ha un dels símbols del Tetramorfos. Entre el de Sant Joan i el de Sant Marc, al costat esquerre, hi ha l'inscripció: ELISAVA ME FECIT. El rectangle

superior és ribetejat per una garlanda amb decoració vegetal estilitzada, de la part inferior pengen tres gallardets, a cada un dels quals hi ha una figura orant, que porta a la mà esquerra el llibre dels Evangelis i té a la dreta en posició d'oració. Porten túnica i mantell, i, segons diu Folch i Torres porten al cap una quimpa, lligadura usada per les religioses a partir del segle XI.

És brodat a sobre una base de lli color cru, de lligament plana. El brodat és fet amb sedes policromes de poca torsió, s'utilitzen els colors vermell, daurat, blanc i rosat per a les carnacions. El punt utilitzat és el que en els textos medievals s'anomena punt de figures, mena de cordonet que produeix efecte de mitja cadeneta i que serveix per a donar efectes pictòrics. Com a pintura a l'agulla respon plenament a la pintura romànica de la primera meitat del segle XII. Suposem que va ésser brodat en l'obrador catedralici, ja que el preu del material utilitzat (seda) i la perfecció del treball només podien obtenir-se en un obrador d'aquesta mena; d'altra banda, aquesta suposició pot tenir la seva base ja que, no és aquesta la única peça important brodada conservada procedent de la catedral d'Urgell, existeix un frontal d'altar al Victoria and Albert Museum de Londres.

Els temes iconogràfics són corrents en el romànic català. El Pantocràtor, sol o amb el tetramorfos, es troba en l'escultura, la pintura

mural i sobre taula i en la miniatura, però en les representacions que hem vist el Crist beneeix sense portar el símbol del poder, l'orbe, com el del Penó. Això ens fa pensar en una certa influència oriental sobre aquest brodat; cal no oblidar que Pijoan deia que era un penó de tipus bizantí.

Les figures orants apareixen també en les manifestacions plàstiques romàniques, fins i tot la mateixa inclinació del cap, per raons de la distribució, es troba en la pintura sobre taula. Folch i Torres ha volgut veure en una de les figures orants a Elisava; la comitent i brodatora per a ell. Ens sembla que es pot identificar Elisava, nom corrent a la Cerdanya en el segle XI, com la comitent només. La perfecció del treball del brodat és més pròpia d'un taller especialitzat que d'una dama privada. És el mateix cas del Gerberga me fecit del brodat de Ragenardus de la catedral de Colònia. Peces d'aquest tipus eren fetes en tallers especialitzats, més que no pas per dames privades.

Fou una ofrena al bisbe Ot? o al sant bisbe Ot, adorat com a sant onze anys després de la seva mort?. Les dates del bisbat d'Ot -1095 a 1122- permeten acceptar tant una com l'altra hipòtesi, però cap documentació escrita les pot recolzar o negar. La dedicació a sant Ot del Penó es suposa per haver-lo trobat en el seu altar a la catedral. Si el penó era purament processional o militar no se sap. En un moment en que els bisbes

anaven als fets de guerra acompanyant els reis i senyors laics, el més normal és que tingués les dues finalitats.

Exposicions

- Exposició Hispano-Francesa. Arte retrospectivo, Saragossa, 1908, núm. 69.
- El arte románico. Palau Nacional, Barcelona i Santiago de Compostela, 1961, núm. MAB 48422.
- Catalunya medieval, Pia Almoína, Barcelona, 1992, núm. 1.29.

Bibliografia

- Exposició Hispano-Francesa. Arte retrospectivo. 1908, pàg. 104.
- FOLCH i TORRES, 1915-20, pàg. 16-18 figs. 65 i 66.
- FOLCH i TORRES, 1925, núm. 32 pàg. 31-33, núm. 33, pàg. 4-5.
- GUDIOL, 1929, pàg. 482 i 485, fig. 22.
- Museo de Arte Decorativo y Arqueológico, 1930, pàg. 28 i 30, fig. 9.
- FLORIANO CUMBREÑO, 1942, pàg. 40-41, fig. 6.
- GUDIOL i RICART - AINAUD - ALCOLEA, 1955, pàg. 42, fig. 165.
- VERRIE, 1955, pàg. 248, fig. 238.
- SCHRAMM, 1960, pàg. 118-120.
- JUNYENT, 1961, pàg. 264.

- TOMAS, 1961, pàg. 198.
- SCHUETTE - MULLER - CHRISTENSSEN, 1963, pàg. 27, fig. 38.
- ALCOLEA GIL, 1975, pàg. 378 i 380, fig. 455.
- CARBONELL, Vol. I, 1975, pàg. 33.
- DALMASES-JOSE i PITARCH, 1983, pàg. 163, 169 i 170, fig. 14.
- AINAUD DE LASARTE, 1989, pàg. 38.
- MARTIN i ROS, 1992, pàg. 54-55.
- MARTIN i ROS, 1993, pàg. 358.

Bibliografia desenvolupada.

- Exposició Hispano-Francesa. Arte retrospectivo. Saragossa, 1908.
- FOLCH i TORRES, Joaquim, Adquisicions del Museu de Barcelona a "Anuari de l'Institut d'estudis Catalans", VI. Barcelona, 1915-20.
- GUDIOL i CUNILL, Josep. La Pintura migeval catalana. Els primitius, la pintura sobre fusta, II, S. Bàrbara, Barcelona, 1929.
- Museo de Arte Decorativo y arqueológico, Guia catàleg. Junta de Museos, Barcelona, 1930.
- FLORIANO CUMBREÑO, Antonio. "El bordado. Artes Decorativas Españolas", Editorial Alberto Marín, Barcelona, 1942.
- GUDIOL i RICART, Josep. Pintura Gòtica. Ars Hispaniae, vol IX. Editorial Plus Ultra, Madrid, 1955.
- VERRIE, Frederic-Pau, Les arts decoratives a l'art Català. La pintura Ed. Aymà, Barcelona, 1955

- JUNYENT, Eduard. Catalogne romane, vol II, Zodiaque, La-pierre-qui-vire- Yonne, 1960-1961.
- TOMAS, Pilar. MAB 49422 Estandarte. El Arte Románico, Ministerio de Cultura, Barcelona-Santiago de Compostela, 1961.
- SCHUETTE, Marie - MULLER-CHRISTENSSEN, Sigfrid- Il ricamo nella storia a nell'arte. Edizione Mediterranée. Roma, 1963.
- ALCOLEA GIL, Santiago 1975. Artes decorativas en la España cristiana. Ars Hispaniae, vol XX. Editorial Plus Ultra, Madrid, 1975.
- CARBONELL i ESTELLER, Eduard, L'Art romànic a Catalunya. Segles IX-XII. Història de l'Art català, vol. I, Edicions 62, S.A., Barcelona, 1983.
- DALMASES, Núria - JOSE i PITARCH, Antoni. Els inicis i l'art romànic, segles IX-XII a Història de l'Art català, vol I. Edicions 62, S.A., Barcelona, 1983.
- AINAUD DE LASARTE, Joan, La pintura catalana. La fascinació del romànic. Skira- Carroggio. Ginebra - Barcelona, 1989.
- MARTIN i ROS, Rosa M. Penó de Sant Ot a Catalunya medieval, Generalitat de Catalunya-Lunweg, Barcelona, 1992
- MARTIN i ROS, Rosa M. Penó de Sant Ot a Catalunya romànica. Vol VI. L'alt Urgell- Andorra, Gran Enciclopèdia Catalana, Barcelona, 1993.

Rosa Maria Martín i Ros / Sebastià Herreros Agüí: L'Estendard de Sant Ot

Fig. 1 - L'Estendard de Sant Ot

Fig. 2 - Tapís de Bayeux (detall)

Fig. 6 - Església de Sant Pere de Sorpe

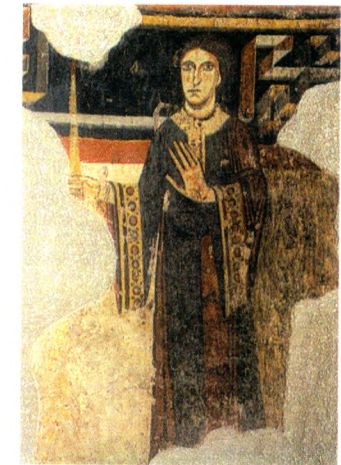

Fig. 7 - Llúcia de Pallars

Fig. 4 - Àbsis de Santa Maria d'Aneu

Fig. 5 - Àbsis de Sant Miquel d'Engolasters